

NUORTEN SEKSUAALISUUDEN MONINAISUUS

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Alanen Marjaana
Lammela Anne
Puimalainen Jonna

Opinnäytetyö

Hoitotyön koulutus
Sairaanhoitaja (AMK)

2024

Hoitotyön koulutus
Sairaanhoitaja (AMK)

Tekijä	Marjaana Alanen Anne Lammela Jonna Puumalainen	Vuosi	2024
Ohjaaja(t)	Eija Jumisko		
Työn nimi	Nuorten seksuaalisuuden monimuotoisuus		
Sivumäärä	34 + 2		

Ihmisen seksuaalinen hyvinvointi voidaan määritellä niin, että se on yksi osa onnellisuutta, seksuaalisuuden kokemuksesta sekä valintoja. Seksuaalisuus on ihmisessä olemassa oleva ominaisuus, joka kehittyy kokemusten myötä läpi koko elämän.

Opinnäytetyössä käsiteltiin seksuaalisuuden kehittymistä ja seksuaalisuuden eri termejä. Opinnäytetyön teoriaosuudessa käsiteltiin ihmisen seksuaalisuuden kehittymistä ja kerrottiin ihmisten seksuaalisuuden moninaisuuksista ja eri seksuaalisuuden käsitteistä.

Opinnäytetyö toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Olemassa olevaan tietoon tutustuttiin erilaisista tieteellisistä artikkeleista, lehdistä ja arkistomateriaaleista tutkittua tietoa etsien. Tiedonhaku aineistoa kerättiin sähköisistä tietokannoista Medic, Duodecim ja Cinahl. Aineistoksi valittiin sisäänotto- ja poissulkukriteerien mukaisesti yhdeksän artikkelia, joita tarkasteltiin ja analysoitiin sisältöanalyysin avulla. Sisällön analyysin jälkeen aineistoa analysoitiin ja kirjoitimme tutkimusten tuloksista ymmärrettävän kokonaiskuvan.

Myös lisääntynyt tiedon saannin mahdollisuus on ollut helpottamassa tietoutta oman seksuaalisuuden kehittymisen suhteen. Tutkimus tulosten pohjalta voidaan todeta, että aiheesta löytyi aika vähän tutkittua tietoa, joka olisi suoraan vastannut kaikkiin meidän tutkimuskysymyksiimme. Jatkotutkimus aiheena voisi olla nuorille suunnattu kyselylomake heidän seksuaalisuudestaan.

Avainsanat

nuoret, seksuaalisuus, moninaisuus, kokemukset

Degree Programme in Nursing
Bachelor of Health Care

Author	Marjaana Alanen Anne Lammela Jonna Puumalainen	Year	2024
Supervisor	Eija Jumisko		
Commissioned by	Lapland University of Applied Sciences		
Title	Diversity of young people`s sexuality		
Number of pages	34 + 2		

A person's sexual well-being can be defined as one part of happiness, the experience of sexuality and choices. Sexuality is know to be an existing human quality that develops through experiences throughout life.

The thesis dealt with the development of sexuality and different terms of sexuality. The theoretical part of the thesis dealt with the development of human sexuality and described the diversity of human sexuality and different concepts of sexuality.

The thesis was implemented as a descriptive literature review. Existing information was studied in search of researched information from various scientific articles, journals and archival materials. Information retrieval material was collected from the electronic databases Medic, Duodecim and Cinahl. In accordance with the inclusion and exclusion criteria, nine articles were selected as data, which were reviewed and analysed through content analysis. After analysing the content, the data was analysed and we wrote an understandable overall picture of the results of the studies.

The increased access to information has also facilitated knowledge of the development of one's sexuality. Based on the results of the study, it can be concluded that there was very little researched information on the topic that would have directly answered all our research questions. A further study could be a questionnaire aimed at young people about their sexuality.

Key words youth, sexuality, diversity, experiences

1. JOHDANTO	2
2. OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA KYSYMYKSENASETTELU	3
3. SEKSUAALISUUDEN KEHITYS IHMISEN ELÄMÄNKAARESSA.....	4
3.1 Seksuaalinen hyvinvointi	4
3.1 Seksuaalinen kehittyminen sikiöajasta lapsuuteen	4
3.2 Murrosikä ja seksuaalisuuden kehittyminen	5
3.3 Seksuaalisuuden portaat	7
3.4 Seksuaalisuuden moninaisuus	9
3.4.1 Transsukupuolinen ja seksuaalivähemmistö	10
3.4.2 Muunsukupuolinen	10
3.4.3 Seksuaalinen suuntautuminen	11
4 MENETELMÄLLINEN TOTEUTUS.....	13
4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus	13
4.2 Aineiston haku ja valitseminen	15
4.3 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit.....	16
4.4 Aineiston analyysi.....	17
4.5 Kirjallisuus haku ja aineiston valinta	18
5 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYDEN JA LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU	
21	
6 TULOKSET	23
6.1 Artikkeleiden kokonaisuuden synteesi.....	23
6.2 Nuorten kokemukset seksuaalisuuden kehittämisessä	23
6.3 Seksuaalisuuden kehittymiseen vaikuttavat nuorten elinympäristöt	26
6.4 Seksuaali-kasvatuksen vaikutus nuoren kehityksessä	27
7 POHDINTA	29
7.1 Tulosten pohdinta	29
7.2 Oman oppimisen pohdinta.....	30
LÄHTEET:.....	32
LIITE 1.	35

1. JOHDANTO

Seksuaalisuus on ihmisen luonnollinen tarve. Seksuaalisuuteen liittyviä tapoja ja asenteita muovaavat niin oma perhetausta, kulttuuri että uskonnolliset asiat. Seksuaalisuuteen vaikuttaa myös biologiset, psykologiset, sosiaaliset että taloudelliset tekijät. Myös historialliset ja poliittiset vaikutukset ovat seksuaalisuuteen vaikuttavia tekijöitä. Omiin seksuaalisuuteen vaikuttavia tekijöitä on myös omat arvot, asenteet, uskomukset mutta myös toisilta saatu palaute meidän seksuaalisuudestamme. Näin ollen seksuaalinen minäkuva on tärkeä osa omaa persoonaamme. (Terveyskylä, 2021.)

Sukupuolemme moninaisuus on sukupuolisesti hyvin moninainen ilmiö. Se miten kukin yksilö oman sukupuolensa tai sen eri ilmenemismuotonsa kokee, on hyvin henkilökohtainen kokemus. Ketään ei tule syrjiä sukupuolisen suuntautumisen vuoksi. Tämä on määritelty myös yhdenvertaisuuslaissa. (Santalahti, 2018.)

Opinnäytetyömme on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, jonka tarkoituksena on tutkia seksuaalisuuden moninaisuutta ja nuoren seksuaalisuuden kehittymistä. Opinnäytetyössämme keskitymme tieteellisten lähteiden avulla laajaan aiheeseen seksuaalisuuden kehittymisen ja seksuaalisuuden monimuotoisuudesta käsin. Tutkimme miten nuoren seksuaalisuuden suuntautumiseen vaikuttaa nykypäivänä se, että seksuaalisuuden monimuotoisuuksia on esillä niin paljon. Opinnäytetyössämme käsittelemme lisäksi erilaisia seksuaalisuuteen liittyviä termejä, avaten niiden merkitystä ja lisätä ihmisille tietoa eri seksuaalisuuksista. Seksuaalisuuden moninaisuuteen ja suuntautumiseen liittyy monia eri käsitteitä. Opinnäytetyössämme on tarkoituksena perehtyä eri seksuaalisuuden suuntautumisen termeihin ja käsitteisiin.

Tutkimuskysymysten valintaan vaikutti se, että seksuaalisuuden monimuotoisuus on pinnalla oleva ilmiö ja nuoret ovat median ollessa helposti saatavilla sen tiedon äärellä päivittäin tekemisissä. Aihe on ajankohtainen ja usein ollut mediassa pinnalla. Tutkimuskysymysten valintaan vaikutti myös se, että aihe kiinnostaa meitä ja näin ollen motivaation ylläpitäminen on helpompaa, kun aihetta tutkitaan ja analysoidaan. (Vesterinen, 2023.)

2. OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITTEET JA KYSYMYKSENASETELU

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää 12–17-vuotiaiden nuorten, kokemuksia seksuaalisuudesta ja seksuaalisuuden kehitymisestä ja kartoitamme sitä kuvailevan kirjallisuuskatsauksen keinoin. Tavoitteenamme on kertoa seksuaalisuuden monimuotoisuuksista nykypäivänä, se on tarkoitettu nuorille, vanhemmille ja hoitohenkilökunnalle sekä hoitoalan opiskelijoille. Tavoitteenamme on antaa ymmärrystä ympäristön ja lapsuuden kokemusten vaikutuksista seksuaalisuuden kehittymiseen, sekä ihmisen eri seksuaalisuuksien monimuotoisuuteen. Syventymällä opinnäytetyön aihepiiriin saadaan käsitys siitä, mitä tutkittavasta aiheesta jo tiedetään. Tätä kautta jäsentyy, millaista tutkimusta tarvitaan ja millaiset kysymykset soveltuvat tutkittaviksi.

Opinnäytetyössämme vastaamme tutkimus kysymyksiin, Miten nuoret kokevat seksuaalisuuden kehittymisen? Miten seksuaalisuuden kehittymiseen vaikuttaa nuoren elinympäristö? Ja miten seksuaalikasvatus vaikuttaa nuoren kehityksessä?

3. SEKSUAALISUUDEN KEHITYS IHMISEN ELÄMÄNKAARESSA

3.1 Seksuaalinen hyvinvointi

Seksuaalisuus on ihmisyydessä koko elämän ajan ja se näyttäytyy eri ihmisillä eri tavoin. Seksuaalisuus on osa minuuttamme, joka muovautuu vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa. Itse seksuaalisuuden minuuteen vaikuttaa omat tuntemuksemme ja toiveemme. Meille syntyy ikään kuin seksuaalisuuden rooleja, jotka me olemme itse luoneet vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Seksuaalinen hyvinvointi on yksi osa onnellisuutta, seksuaalisuuden kokemusta sekä valintoja. (Mielenterveystalo, 2024.)

Seksuaalisuuden voidaan katsoa sisältävän seksuaalisen kehityksen, sosiaalisen sukupuoli-identiteetin ja sen mukaisen roolin, biologisen sukupuolen, eroottisen mielenkiinnon, seksuaalisen suuntautumisen, nautinnon, intiimiyden sekä lisääntymisen. Seksuaalisuus on ihmisen valmiutta ja kykyä reagoida fyysisesti ja psyykkisesti aistimuksiin ja virikkeisiin kokemalla mielihyvää ja kiintymystä toiseen ihmiseen. Seksuaalisuus on yksi terveyden ulottuvuuksista. Seksuaalisuuden ilmenemismuodot ja seksuaalisuuden toiminnallinen ulottuvuus vaihtelevat paljon eri yksilöiden välillä, riippuen heidän sosiaalisesta taustastaan, fyysisestä ja psyykkisestä tilastaan, elämäntilanteesta ja ihmissuhteistaan. (Väisälä, 2022.)

3.1 Seksuaalinen kehittyminen sikiöajasta lapsuuteen

Seksuaalisuuden kehittyminen alkaa jo sikiövaiheessa elämää, jatkuen elämän loppuun asti. Seksuaalisuuteen vaikuttavat ihmisen biologiset, psykologiset, sosiaaliset, kulttuuriset, uskonnolliset, historialliset, poliittiset, taloudelliset sekä henkiset tekijät. Seksuaalisuus vaikuttaa ihmisessä koko elämänkulun ajan. (Kosunen, Cacciatore & Hervonen, 2003.)

Poikien kasvu ja kehitys on hitaampaa kuin tyttöillä, ja pojat kasvavat vielä murrosiän jälkeenkin. Seksuaalisuuteen vaikuttavat monet eri ulottuvuudet, kuten fyysinen keho sukupuoli identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen, tunteet ja ihmissuhteet. (Iivanainen, Jauhiainen & Pikkarainen, 802, 2006.)

Lapsella on jokaisella oma yksilöllinen kehityskaarensa. Seksuaalisuuden perusta luodaan jo varhaislapsuudessa. Vauva rakastaa olla ihailevien katseiden alla, vauva vastaa hymyllään ja jokeltelullaan hoitajansa hoivaan. Hymy on merkki kiintymyssuhteen muodostumisesta ja kertoo myös sen, että on saanut hoivaa, huolenpitoa ja hänen perusturvallisuutensa on ollut turvattua. Seksuaalisuuden kehittymisen näkökulmasta on tärkeää, että lapsi saa osakseen huomiota ja hoivaa häntä hoitavilta aikuisilta. Lapsuudessa luodaan perusta omalle seksuaalisuudelle ja seksuaalisuus kehittyy lapsen kasvaessa. Seksuaalisuus on itseasiassa monia eri asioita, kuten hyvää itsetuntoa ja kehonkuvan muodostumista. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore. 2010, 9–14.)

Seksuaalinen suuntautuminen ei ole joko-tai-ilmiö, vaan jatkumo. Kyse on seksuaalisen suuntautumisen joustavuudesta, jossa seksuaalisuutta tarkastellaan enempi seksuaalisen mielenkiinnon ja halun näkökulmasta kuin seksuaalisen suuntautumisen tai seksuaali-identiteetin kautta. Seksuaalinen suuntautuminen on aina itsemäärittelykysymys. (Santalahti, 2024a)

Ihmisen seksuaalisuudessa on kolme tärkeää kerrosta; tunne, järki ja biologia. Samalla näiden kerrosten kehitys voi olla lapsella hyvin eri vaiheissa. Lapsen ja nuoren seksuaalista kehitystä on koko ajan sekä tiedon ja ymmärryksen lisääntyessä, myös biologisten ja fyysisten muutoksien kautta. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore. 2010, 17–19.)

3.2 Murrosikä ja seksuaalisuuden kehittyminen

Murrosiässä nuoren keho muuttuu lapsen kehosta aikuisen kehoksi. Pojilla alkaa siemensyöksyt ja tytöillä kuukautiset. Pojilla kehon muutokset tapahtuvat nopeammin kuin tytöillä ja saattavatkin aiheuttaa hämmennystä. Oma keho voi tuntua vieraalta ja nuorella saattaa kestää pitkään tottua uuteen ulkomuotoon. Uusi ulkomuoto voi nolostuttaa ja aiheuttaa kiusaantumista. (Kosunen, ym. 2003.)

Vanhempien on tärkeää antaa nuorelle yksinäisyyttä ja mahdollisuutta tutkia omaa kehoa rauhassa. Murrosiässä sukupuolten erot korostuvat. Nuori saattaa, kokeilla eri tyylejä ja pohtia omaa sukupuoltaan. He ovat hyvin herkkiä aistimaan ovatko hyväksyttäviä sellaisina kuin ovat. (Kosunen, ym. 2003.)

Murrosiän tuomat muutokset voivat olla myös epämiellyttäviä kehossa, jos nuori ei koe syntymässä määriteltyä sukupuolta omakseen. Tällöin nuori tarvitsee tukea vanhemmilta ja kouluhenkilökunnalta. Nuoren kokemusta omasta sukupuolesta tulee arvostaa eikä sitä tulisi kyseenalaistaa. (Kosunen, ym. 2003.)

Murrosiän herkistymisaikana seksuaalinen identiteetti hakee omaa suuntaansa. Nuori voi miettiä normaaliuttaan hyvinkin aktiivisesti. Pornografia usein vääristää ja rajoittaa kuvaa seksuaalisuudesta. Kaukorakkauksien ja idolien sijaan ihailun kohteet rajautuvat ikätovereihin. Epävarmuus saa miettimään biseksuaalisuutta ja homoutta. Mitä enemmän nuorella on tietoa nuoruuteen kuuluvasta ambivalenssista ja seksuaalisen identiteetin monimuotoisuudesta, sitä vähemmän hän pelästyy kiinnostuksen kohteitaan ja tunteitaan (Kosunen, ym. 2003.)

Murrosiässä nuoret alkavat tuntemaan seksuaalista vetovoimaa ja näkemään itsensä uudenlaisena seksuaalisena olentona. He testaavat ja pohtivat omaa seksuaalisuutta erilaisilla ulkonäkökokeiluilla ja käyttäytymisellä. Nuoret saattavat pohtia miltä näyttävät muiden silmissä. Nuorten onkin hyvä kuulla aikuisilta, että on hyvä juuri sellaisena kuin ovat. (Kosunen, ym. 2003.)

Seksuaalinen suuntautuminen vahvistuu 12–20 vuoden iässä. Nuoren seksuaalinen minäkuva rakentuu ja tarkentuu siinä iässä ja siihen saattaa liittyä erilaisia kokeiluja seksuaalisuuteen liittyen. (Santalahti 2024a)

Murrosiässä nuori alkaa tuntemaan seksuaalista kiihottuneisuutta ja tutustuu omaan kehoon sekä usein itsetyydytykseen. Itsetyydytys onkin hyvä tapa tutustua omaan kehoon ja purkaa seksuaalisia paineita ja testata erilaisia fantasioita. Samalla nuori oppii tuntemaan mikä tuntuu hyvältä ja mikä ei. Se on tärkeää tulevia suhteita ajatellen. Onkin tärkeää, ettei itsetyydytykseen liitetä häpeän tunnetta. (Santalahti 2024a)

Nuoruusiän tehtävänä on identiteetin kehittäminen. Prosessiin kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kehittyminen. Identiteetin kehittymiseen vaikuttavat fysiologiset tekijät, hormonitoiminta ja genetiikka. Yhteisö, jossa nuori elää, vaikuttaa myös psyykkisen ja sosiaalisen kehittymisen kautta sukupuoli-identiteettiin. Nuoruuteen kuuluu olennaisena osana identiteettikokeilut. Vakiintumattoman

identiteetin vuoksi on perusteltua olla avoin sille, että sukupuoli on moniulotteinen ilmiö. (Santalahti, 2024b)

Suurimmalla osalla nuorista on jo käsitys omasta seksuaalisuudesta, mutta osalle se vakiintuu vasta varhaisaikuisuudessa. Nuoret, jotka etsivät omaa seksuaalisuuttaan ja suuntautumistaan voivat olla tunteidensa kanssa välillä aika hu-kassa. On hyvä asia, että kouluissa on tutut terveydenhoitajat, joiden kanssa voi tarvittaessa jutella mielen päällä olevista asioista. Seksuaalisuuden asioista voi olla vaikea jutella esimerkiksi oman vanhempansa kanssa. Nuori voi pelätä tule-vansa torjutuksi oman seksuaalisuuden etsimisen suhteen oman läheisen kanssa keskustellessaan. (Santalahti, 2024a)

Seksuaalioikeudet kuuluvat jokaiselle, ne ovat osa ihmisoikeuksia. Tällä tarkoi-teaan sitä, että ihminen saa itse päättää omasta seksuaalisuudestaan, suuntautu-misestaan ja siitä miten seksuaalisuuttaan toteuttaa. Seksuaalisuus kasvatusta annetaan kouluissa ja sen on osa opetustyötä. Seksuaalisuus terveyttä edistävää työtä on myös kouluterveydenhuollossa määräaikaistarkastuksin ja kehitystä tu-kevin tapaamisen muun muassa ehkäisyn aloittamisen suhteen. (THL, 2024.)

3.3 Seksuaalisuuden portaat

Seksuaalisuuden portaat ovat malli, joka auttaa ymmärtämään lapsen ja nuoren kehitysvaiheita. Sen avulla aikuiset voivat opettaa lapsille ja nuorille seksuaali-suuden kehityksen vaiheista, sekä antamalla myönteisen seksuaalisuuden tuen. Kehittymistä tapahtuu järjen, tunteen ja biologian tasolla. Tärkeintä on, että jokai-nen etenee kehityksessä rauhassa ja omaa tahtia. Seksuaalisuuden portaita on 9 kappaletta. (Väestöliitto, 2024.)

Ennen portaita lapsi tutkii omaa kehoaan, uteliaana ihastellen mutta tutkii samalla myös muiden kehoja. Pieni lapsi on kiinnostunut oman kehon ihmeellisyydestä. Tämä vaihe ajoittuu lapsen elämässä 0–4-vuotiaan ikään. Tähän vaiheeseen vai-kuttaa suuresti pienen lapsen saama perusturva sekä turvallinen kiintymyssuhde. Se, että pieni lapsi on saanut kasvaa turvallisessa ympäristössä häntä hoivaavan tai hoivaavien aikuisten ympäröimänä on ensiarvoisen tärkeää, jotta hänen tunne-elämänsä kehitty myönteiseen suuntaan. (Korteniemi-Poikela & Cac-ciatore 2010, 23–24.)

Vanhempien ihailuportaassa ajoittuu lapsen ollessa 2–6vuotias. Lapsi rakastuu tässä vaiheessa yleensä omaan vanhempansa tai johonkin muuhun hänelle tärkeään aikuiseen. Lapsi haluaa yleensä naimisiin ihastuksen kohteen kanssa ja voi olla mustasukkainen, kun ihastuksen kohde onkin jo naimisissa. Tähän vaiheeseen kuuluu myös kiinnostus siitä mistä lapset tulevat ja lapsi tiedostaa tässä vaiheessa eri sukupuolen eroavaisuudet. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 25–33.)

Idoli ihastuttaa portaassa lapsi on noin 6–12-vuotias. Lapsi ihastuu johonkin omaan idoliin tai vaikka opettajaansa. Tähän vaiheeseen kuuluu omat romanttiset haaveet seurustelusuhteen aloittamisesta ja lapsi kokee kaiken olevan mahdollista. Tässä vaiheessa lapsi on ymmärtänyt, ettei hän voi luoda romanttista suhdetta omaan vanhempansa. Tähän vaiheeseen kuuluu vahvasti se, että idolisista etsitään samaistumispintaa omaan itseensä. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 35–46.)

Tuttu mutta salattu portaan vaiheessa lapsi on noin 8–13-vuotias. Tässä vaiheessa lapsi haaveilee sellaisesta suhteesta, joka oikeasti voisi toteutua. Tähän vaiheeseen kuuluu, että lapsi opettelee hallitsemaan tunteitaan niin mielessään kuin kehossaan. Yleensä ihastus on joku lapselle läheinen tuttu tai kaveri, joka hyvin usein on samaa ikää luokkaa kuin lapsi itse. Tässä vaiheessa alkaa yleensä seksuaalisen identiteetin hahmottuminen. Tämä vaihe pidetään yleensä salassa muilta. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 52–59.)

Tuttu mutta kaverille kerrottu porras nuori on yleensä 9–14-vuotias ja tässä vaiheessa ihastuksesta on haluttu kertoa nuorelle luotettavalle ihmiselle. Nuori hakee kertomisellaan hyväksyntää muilta omille tunteilleen ja uskallusta siirtyä mahdollisesti seuraavaan vaiheeseen. Tässä vaiheessa lapsi miettii kenelle uskalltaa puhua tunteistaan. Asia on usein lapselle arka ja itsetunto voi olla kovilla, jos omilta kavereilta ei saa hyväksyntää. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 62–67.)

Tykkään sinusta vaiheessa, nuori on 10–15-vuotias. Nuori haluaa tässä vaiheessa kertoa jo ihastuksen tunteensa ihastuksen kohteelleen. Tämä vaihe ajoittuu yleensä juuri samaan aikaan kun nuorella on murrosikä ja oman kehon muutokset ovat alkaneet. Tietenkin riippuu ihastuksen kohteen tunteista, edetäänkö

tästä vaiheesta seuraavalle tasolle vai koetaanko pettymys, kun ei saa omille tunteilleen vastakaikua. Tässä vaiheessa nuori opettelee ottamaan vastaan tykkäysviestejä ja miten nuoren tulisi niihin suhtautua. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 79–89.)

Käsi kädessä vaiheessa nuori on tyypillisesti 12–16-vuotias. Tässä vaiheessa halutaan olla ihastuksensa lähellä pitää kiinni kädestä. Tässä vaiheessa on riittävä läheisyyttä olla toisen lähellä ja se on jo riittävän kutkuttavaa. Kosketuksen kaipuuta voi jo olla mutta useimmille riittää tässä vaiheessa se, että katsellaan toisia ihailien ja voidaan elää seurustelua mielikuvina ja viestein. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 93–99.)

Suudellen vaiheessa nuori on 14–18-vuotias. Tässä vaiheessa nuoret suutelevat pään, suun ja keulan alueelle. Tässä vaiheessa tutustutaan omaan kiihottumisen tunteeseen ja opetellaan omia ja toisen ihmisen rajoja kunnioittavaan kosketukseen. Tämä vaihe on porras kohti intiimiyttä. Tähän vaiheeseen kuuluu vahvasti suutelun tuoma nautinto. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 107–116.)

Mikä tuntuu hyvältä? -vaiheessa seksuaalinen kehittyminen on nuorella edennyt siihen vaiheeseen, että aloitetaan koskettelemaan toisia intiimialueilta. Tässä vaiheessa nuori on yleensä 15–20-vuotias. Tässä vaiheessa ollaan valmiita hyväilyseksiin. Tähän vaiheeseen kuuluu, että opetellaan mitä itse ja mitä toinen ihminen haluaa. Tässä vaiheessa itsemääräämisen rajat todentuvat ja tarkentuvat. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 122–131.)

Rakastella vaiheessa ihminen kokee turvallisuutta, luottamusta ja vahvaa tundesidettä toista ihmistä kohtaan. Tässä vaiheessa nuori on yleensä 16–25-vuotias ja on itse valmis rakastelemaan ja syventämään tunneyhteyttä toiseen ihmiseen. Tässä vaiheessa niin kuin edellisessäkin opetellaan vastavuoroista nautintoa ja toisen rajojen kunnioittamista. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2010, 135–138.)

3.4 Seksuaalisuuden moninaisuus

Seksuaalisuuden moninaisuus, mitä se tuokaan lukijalle mieleen? Onko se biologinen sukupuolemmme, seksuaalinen suuntautumisemme vai jotain muuta? Aihe

on erittäin laaja ja ajankohtainen sekä näkökulmia seksuaalisuuden moninaisuuden on useita.

Sukupuolen moninaisuus sisältää sekä sukupuoli enemmistöt että -vähemmistöt. Yksilötasolla voidaan ajatella, että ihmisen sukupuoli koostuu yksilöllisistä ja ainutlaatuisista piirteistä ja on täten moninainen. (Mielenterveystalo, 2024.)

Sukupuolen moninaisuudesta tiedetään jo paljon ja tietoa tulee lisää, ymmärryksemme kasvaessa. Seksuaalisuuden moninaisuus on tullut tietoisuuteen enemmässä määrin sosiaalisen median yleistyessä ja tietoa on helposti saatavilla sitä kautta etenkin nuorille. (MLL Nuortennetti, 2023.)

Seksuaalisuuden moninaisuus pitäisi ymmärtää sekä laaja-alaisena yhteiskunnallisena että yhteisöllisenä kysymyksenä. Kaikkien tehtävä on huomioida se niin kotona kuin lähiyhteisöissä, joissa nuori kehittyy ja kasvaa. Usein nuorten moninaisuutta ei tunnisteta, ja normista eroavaan sukupuoleen tai seksuaaliseen suuntautumiseen suhtaudutaan edelleen ongelmallisesti. Oman sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen kokemuksen ilmaiseminen ja totuttaminen voi olla vaikeaa ja sitä on hyvä harjoitella. Jokaisen aikuisen on hyvä harjoitella sukupuolensensitiivisyyttä, jotta hän ei omilla asenteillaan rajoita nuoren kokeilevaa etsintää ja valinnanvapautta. (Santalahti, 2024a)

3.4.1 Transsukupuolinen ja seksuaalivähemmistö

Transsukupuolisen henkilön sukupuoli ei vastaa hänelle syntymähetkellä määritettyä juridista sukupuolta. Transihmisiin kuuluu naisten ja miesten lisäksi myös muunsukupuoliset henkilöt. Trans etuliite tarkoittaa tuolla tai toisella puolella olevaa tai puolen ylittävää. Seksuaalivähemmistöllä tarkoitetaan usein ihmisiä, joiden seksuaalinen suuntautuminen poikkeaa heteroseksuaalisuudesta. (THL 2023.)

3.4.2 Muunsukupuolinen

Muunsukupuoliseen luokitellaan henkilö, joka ei koe olevansa mies tai nainen, vaan sukupuoleton. Ihminen kokee olevansa jotakin naiseuden ja mieheyden väliltä tai määrittelee itsensä kokonaan tämän jaon ulkopuolelta. Osa heistä kokee

tarvitsevansa lääketieteellisiä korjaushoitoja ja osa ei. Binäärinen sukupuolikäsitys on ajattelutapa, jossa sukupuolia mielletään olevaksi vain kaksi eli mies ja nainen. Binääriseen sukupuolikäsitykseen lukeutuu cis normatiivisuus ja cissukupuolinen henkilö. Cissukupuolinen ihminen identifioituu syntymässä määritellyyn sukupuoleensa, sekä on tyytyväinen siihen. Cis etuliite on latinaa mikä tarkoittaa tällä tai samalla puolella olevaa. Cis on vastakohta sanalle trans. (THL 2023.)

3.4.3 Seksuaalinen suuntautuminen

Seksuaalisella suuntautumisella tarkoitetaan sitä, kehen tai keihin henkilö viehättyy tai rakastuu. Vaihtoehtoisesti sitä, että kenen tai keiden kanssa hän harrastaa seksiä. Seksuaalinen suuntautumien koostuu eri osista: identiteetistä, käytännöstä ja mieltymyksestä. Käsitteistä omasta seksuaalisesta suuntautumisesta ei välttämättä ole pysyvä, vaan se voi muuttua elämän aikana. Erilaisia seksuaalisia suuntautumisia ovat hetero-, homo-, bi- ja panseksuaalisuus. (THL 2023.)

Heteroseksuaalisuuteen luokitellaan henkilö, joka viehättyy tai rakastuu vastakaisesta sukupuolesta tai tuntee seksuaalista vetoa vastakkaista sukupuolen edustajaa kohtaa. (Duodecim terveystietokirjasto, Lääketieteellinen sanasto, 2016.)

Homoseksuaalisuus on sitä, että henkilö viehättyy, rakastuu tai tuntee seksuaalista vetoa samaan sukupuoleen edustajaan. Homo on miehistä kiinnostunut myös ja lesbo naisista kiinnostunut nainen. (Seta, 2024.)

Biseksuaalinen henkilö kokee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetovoimaa sekä samaa että eri sukupuolta olevia kohtaa. Biseksuaalisuus on naisilla miehiä yleisempää. (Seta, 2024.)

Panseksuaalinen henkilö tuntee seksuaalista ja/tai emotionaalista vetoa kaikkia sukupuolia olevia ihmisiä kohtaan. Panseksuaalisella henkilöllä kiinnostuksen kohteen sukupuolella ei ole merkitystä. Pan- ja Biseksuaaliset käsitteet ovat osittain päällekkäisiä. (Seta, 2024.)

Aseksuaali henkilö ei koe seksuaalista vetovoimaa muihin ihmisiin tai kokee sitä hyvin vähän. Aseksuaalinen ihminen voi olla kuitenkin kiinnostunut toisesta ihmisestä romanttisessa mielessä tai toivoa itselleen seurustelusuhdetta. (Santalahti 2024a)

Intersukupuolisella ei ole kehon sukupuolitetut fyysiset ominaisuudet ei ole määriteltävissä nais- tai miestyypillisiksi. Esimerkiksi sukuelimet tai kromosomit. Intersukupuolisille henkilöille määritetään syntymänyhteydessä juridinen sukupuoli. Heillä esiintyy moninaisia sukupuoli-identiteetin variaatioita. (THL 2023.)

Lhbtq on kirjainyhdistelmä ryhmistä lesbot, homot, bit, transihmiset, intersukupuoliset ja queerit. Lyhennettä voi käyttää kuvaamaan niitä ryhmiä, jotka jollakin tapaa poikkeavat normista. Esim. sukupuolen ilmaisun, seksuaalisen suuntautumisen vuoksi. (THL 2023.)

4 MENETELMÄLLINEN TOTEUTUS

4.1 Kuvaileva kirjallisuuskatsaus

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on yksi tapa kerätä olemassa olevaa tietoa jostakin tietystä aiheesta. Tähän olemassa olevaan tietoon tutustutaan erilaisista tieteellisistä artikkeleista, kirjoista, lehdistä ja arkistomateriaaleista. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoitus on kuvata aiempia tutkimuksia ja tietoa kyseisestä aiheesta. Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa tutkitaan aihetta laaja-alaisesti ja luodaan kokonaiskuvan käsiteltävästä aiheesta. Aineiston tulee vastata tutkimuskysymyksiin ja olla saatavilla sähköisissä tietokannoissa. (Kangasniemi, Utraiainen, Ahonen, Pietilä, & Jääskeläinen 2013, Hoitotiede.)

Kirjallisuuskatsauksen tyyppejä on jopa 14, mutta ne jaetaan päätyyppeihin, joita on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, systemaattinen kirjallisuuskatsaus, laadullinen metasynteesi sekä määrällinen meta-analyysi. (Stolt, Axelin & Suhonen 2016, 23.)

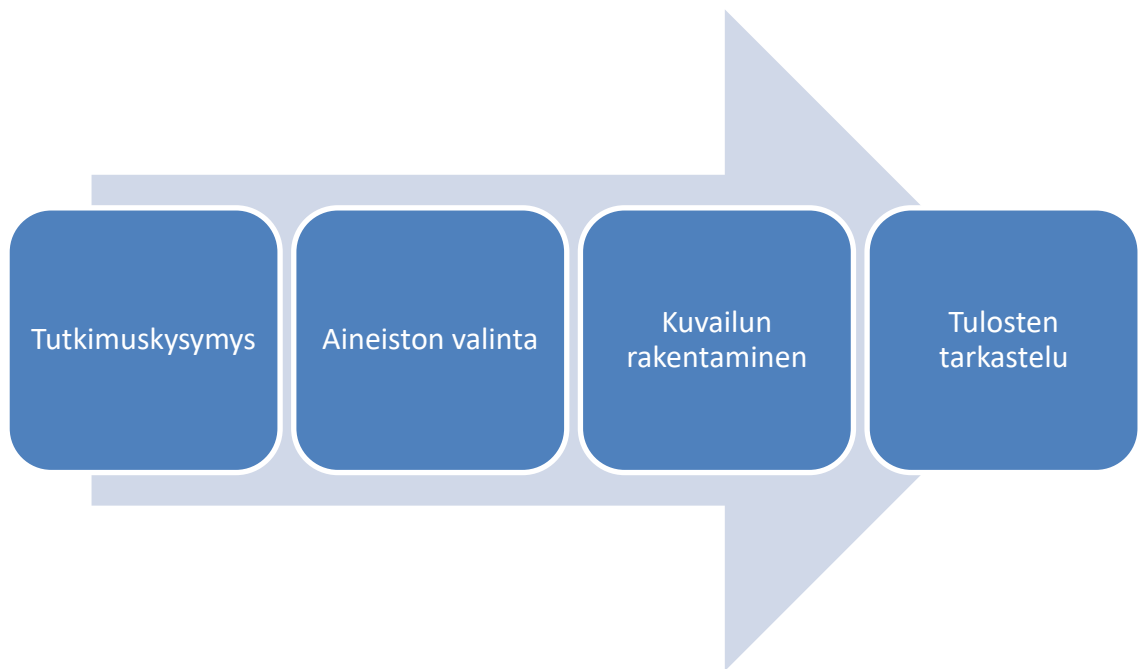
Opinnäytetyömme toteutettiin kuvailevana kirjallisuuskatsauksena. Kirjallisuuskatsauksemme tavoitteena on vastata tutkimuskysymyksiimme. Miten nuoret kokevat seksuaalisuuden kehittymisen? Miten seksuaalisuuden kehittymiseen vaikuttaa nuoren elinympäristö? Miten seksuaalikasvatus vaikuttaa nuoren kehityksessä? Kirjallisuuskatsauksemme aineistoa on alkuperäistutkimukset kyseisestä aiheesta.

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus jaetaan neljään eri vaiheeseen, joita on ensimmäisenä tutkimuskysymyksen muodostaminen, toisena aineiston valitseminen, kolmantena rakennetaan kuvailu ja neljäntenä referoidaan tutkimuksia ja julkaisuja puolueettomasti. (Marjamaa & Sinisalo, 2022.)

Narratiivisen eli kuvailevan kirjallisuuskatsauksen avulla voidaan saada laaja käsitys tutkittavasta aiheesta. Kuvailevakirjallisuuskatsaus käsittelee aihetta ja siihen liittyviä aiemmin tehtyjä tutkimuksia kyseisestä aiheesta (Stolt ym. 2016, 9.)

Tutkimusmenetelmänä kirjallisuuskatsaus kuuluu kvalitatiiviseen menetelmä malliin, mikä tarkoittaa laadullista menetelmäsuuntausta, missä pyritään ymmärtämän tutkittavaa kohdetta kokonaisuutena tieteellisin menetelmin. (Marjamaa & Sinisalo, 2022.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheet on esitelty kuvioon 1.

Kuvio 1. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen vaiheet

Kuvaileva kirjallisuuskatsaus on tutkimusmenetelmä. Se on luonteeltaan aineistolähtöistä ja ymmärtämiseen tähtäävää ilmiön kuvausta. Eettiset kysymykset ja tutkimusetiikan noudattaminen on tärkeää kaikissa vaiheissa. Luotettavuuskysymykset puolestaan liittyvät tutkimuskysymyksen ja valitun kirjallisuuden perusteluun. Kirjallisuuskatsauksen vaiheiden täsmentäminen auttaa ja parantaa menetelmää ja sen hyödynnettävyyttä, mutta ennen kaikkea se on väline luotettavuuden ja eettisyyden arvioinnissa. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tarkoituksena on etsiä vastauksia kysymyksiin, mitä ilmiöstä tiedetään ja mitkä ovat sen keskeiset käsitteet ja suhteet. Kuvaileva kirjallisuuskatsauksen aineisto muodostuu

aiemmin julkaistusta tutkimusaiheen merkityksellisestä tutkimustiedosta ja sisältää jonkinlaisen kuvauksen aineiston valinnasta. (Stolt ym. 23–27, 2016.)

Kirjallisuuskatsauksen keskeinen asia on tutkimuskysymys, joka ohjaa tulevaa tutkimusta. Tutkimuskysymys on rajattu mutta toisaalta riittävän väljä. Usein kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tutkimuskysymys on tutkimus kysymysmuodossa ja tätä tutkimuskysymystä voidaan tutkia yhdestä tai useammasta näkökulmasta. (Kangasniemi ym. 2013, 294–295.)

4.2 Aineiston haku ja valitseminen

Opinnäytetyön aineistonkeruussa käytetään seuraavia hakusanoja sekä niistä mahdollisesti muodostuvia hakulauseita: Seksuaalisuuden kehittyminen, seksuaalisuuden portaat, seksuaalisuuden monimuotoisuus sekä nuorten kokemukset seksuaalisuudesta. Hakusanat valitaan keskeisten käsitteiden pohjalta. Hakusanat käyvät ilmi alla olevasta taulukosta 1.

Taulukko 1. Hakusanat ja keskeiset käsitteet

	Hakusana/-lauseet	Keskeinen käsite
suomeksi	-Seksuaalisuuden kehittyminen, seksuaalisuuden moninaisuus ja seksuaalisuuden kokemus, nuoret, nuori ja lesbous, nuori ja sateenkaari-perhe	-kokemus, mielipide, käsitys
Englanniksi	-The development of sexuality, the diversity of sexuality and the experience of sexuality, young people	-Experience, opinion, understanding

Käytimme haussa tieteellisiä artikkeleita sekä tutkimusartikkeleita. Kävimme materiaalin tarkasti läpi ja kartoitimme opinnäytetyöhömme parhaiten ja osuvimman materiaalin käytön. Hyödynsimme tässä sisäänotto- ja poissulku taulukkoa. Kuvailevan kirjallisuus katsauksen aineiston valinnassa korostuu tutkimuskysymykset, sillä aineiston on tarkoitus vastata tutkimuskysymyksiimme. Meidän tutkimuskysymyksiimme vastatut materiaalit keräsimme ensin ja kävimme huolellisesti läpi, näin kartoitimme kokonaiskuvan materiaalista. Sen jälkeen hylkäsimme ne materiaalit, jotka eivät vastanneet meidän opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiin tai ei ollut sisäänotto tai poissulku taulukkomme mukainen.

Valittava aineisto haettiin elektronisista tieteellisistä tietokannoista ja manuaalisella haulla tieteellisistä julkaisuista. Tietoperustana käytettiin hoitotiedettä, aineistoa kerättiin sähköisistä tietokannoista Medic, Cinahl sekä Duodecim. Valitsimme näistä ne aineistot, jotka ovat opinnäytetyöhömme sopivia ja aineiston valintaa ohjasi tutkimuskysymyksiimme. Tarkastelimme aineistoja näyttöön perustuvan tiedon valossa.

4.3 Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerinä meillä on tutkimuskielinä joko suomi tai englanti. Ja etsimme niin, että koko teksti on saatavilla ja niin että tutkimus on saatavilla maksuttomasti. Tulevat tutkimukset tulee olla julkaistu vuosina 2013–2024 sekä niin, että tutkimus on koko teksti saatavilla ja maksuttomasti. Käytimme tutkimusvalinnassa sisäänotto ja poissulkukriteerejä, jotka on avattu alla olevaan taulukkoon. Kyseinen kriteeristö helpottaa meitä valitsemaan meille sopivia tutkimuksia tieteellisistä kanavoista. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit löytyvät taulukosta 2.

Taulukko 2. Sisäänotto- ja poissulkukriteerit

Sisäänottokriteerit	<ul style="list-style-type: none"> -tutkimus kielinä suomi tai englanti -julkaistu vuosina 2013–2024 -tutkimus saatavilla maksuttomasti -koko teksti saatavilla
Poissulkukriteerit	<ul style="list-style-type: none"> -tutkimuksen kieli joku muu kuin suomi tai englanti -tutkimus julkaistu ennen vuotta 2013 -tutkimus ei saatavilla koko tekstinä -maksullinen tutkimus

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen viimeinen vaihe ja sen päättävä, mutta joka saa vähän huomiota on tulosten tarkastelu vaihe. Se sisältää sisällöllisen, että menetelmällisen pohdinnan sekä tutkimuksen luotettavuuden ja etiikan arvioinnin. On olennaista, että kirjallisuus katsaus sisältää pohdinnan tuotetusta tuloksesta. (Kangasniemi ym. 2013.)

4.4 Aineiston analyysi

Analyysimenetelmän valintaan vaikuttaa tutkimuskysymykset, jotka vaikuttavat olennaisesti valittuun menetelmätapaan. Yleisesti valitaan se analyysimenetelmä, mikä vastaa parhaiten valikoituihin tutkimuskysymyksiin parhaiten. Tarkkaan valitusta hakusanoista huolimatta tietokantahakujen tuloksena on usein suuri joukko tutkimuksia tai artikkeleita, jotka eivät sovellu kirjallisuuskatsaukseen mukaan. (Stolt ym. 26–27, 2016.) Kuvailevassa kirjallisuuskatsauksessa pyritään rakentamaan luomalla jäsennelty kokonaisuus eli synteesi valitun aineiston pohjalta. (Kangasniemi ym. 2013). Kirjallisuuskatsauksen aineistoja analysoitiin ja

tarkasteltiin sisäänotto analyysin kautta. Aineiston analyysin tarkoituksena on arvioida hakuprosessissa valittujen tutkimusten sopivuutta omaan tutkimukseen. Aineiston analyysillä on tarkoitus luoda aineistoon selkeyttä ja siten tuottaa tietoa tutkittavasta aiheesta. Lopuksi tulkitaan ja kirjoitetaan tuloksista ymmärrettävä kokonaisuus. (Stolt ym. 30–31, 2016).

Keräsimme ensin aineistoa aiheestamme ja tutustuimme niihin, sekä rakensimme niistä kokonaiskuvan. Analyysi prosessissa etenimme ajattelemalla, kirjoittamalla ja uudelleen kirjoittamalla. Otimme huomioon muiden tekemät artikkelit ja tieteelliset kirjoitukset, niitä arvostaen ja sovelsimme niitä tieteellisten tutkimuksien kriteerien mukaisesti. Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen tulokset raportoimme sanallisesti opinnäytetyön kohdassa viisi. Artikkelitaulukossa (liite1) on opinnäytetyössämme hyväksytyjen julkaisujen tietokannat, vuodet, otsikot, tekijät ja keskeiset tulokset, joiden mukaan teimme sisällönanalyysin.

4.5 Kirjallisuus haku ja aineiston valinta

Kuvailevan kirjallisuus haun tärkein ja ensimmäinen tehtävä on tavoitteen ja tarkoituksen määrittäminen. Opinnäytetyömme alussa etsimme tietoa yleisesti internetin hakukoneille seksuaalisuuden kehittymisestä ja erilaisista seksuaalisuuden suuntautumisen muodoista. Huomasimme, että tietoa oli paljon tarjolla ja aihetta oli hyvä heti alussa rajata. Päädyimme, että käsittelemme aihetta nuoruuden näkökulmasta.

Kun saimme tutkimuskysymykset rajattua lopulliseen muotoonsa, lähdimme etsimään tutkimusaineistoa sisäänotto ja poissulkukriteereitä käyttäen.

Opinnäytetyömme aineistoksi valikoitui yhteensä yhdeksän tutkimusta sekä artikkeleita. Tutkimukseemme valittu alkuperäisaineisto löytyy liitteestä Artikkeleita ja tutkimuksia etsittiin terveys-, hoito-, ja lääketieteellisistä julkaisuista elektronisten tietokantojen sekä manuaalisten hakujen avulla, käyttäen hakukoneita, joihin kirjoitimme hakusanoja kuten nuori, seksuaalisuus, seksuaalisuuden moninaisuus sekä seksuaalisuuden kehittyminen. Elektronisia tietokantoja olivat Medic, Cinahl ja terveyskirjasto Duodecim. Sisäänottokriteerinä meillä oli vuonna 2013–2024 julkaistu materiaali. Artikkelikielenä joko suomi tai englanti. Tulevat tutkimukset

tarkastelivat seksuaalisuuden kehittymistä nuoruuden näkökulmasta ja seksuaalisuuden monimuotoisuudesta käsin. Aloitimme etsimään artikkeleita ja tutkimuksia, jotka soveltuivat meidän valittuun sisältöömme ja vastasivat tutkimuskysymykseemme miten nuoret seksuaalisuuden kehittymisen kokevat. Taulukossa 3 on kuvattu tietokantahaut.

Taulukko 3. Tietokantahaut

Tietokanta	Hakusana	Hakusanoilla löydetyt tulokset vuosien 2013–2024	Otsikon ja tiivistelmän perusteella valitut tutkimukset	Koko tekstin perusteella hyväksytyt tutkimukset
Duodecim	Nuori	336	16	0
Duodecim	Seksuaalisuus	60	6	2
Medic	Seksuaalisuuden moninaisuus	29	5	0
Medic	Seksuaalisuuden kokemus	37	2	0
Duodecim	Nuoret ja seksuaalisuus	6	4	3
Cinahl	Diversity of sexuality	109	4	2
Medic	Nuori ja lesbous	848	18	1
Medic	Nuori ja sateenkaari perhe	1091	5	1

5 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYDEN JA LUOTETTAVUUDEN TARKASTELU

Opinnäytetyössä toimittiin eettisten ja tiedeyhteisön toimintatapoja noudattaen. Noudatimme ammattikorkeakoulun opinnäytetyön eettisiä suosituksia ja hyviä tieteellisiä tapoja. Tutkimusetiikan mukaan hyviä tieteellisiä hyviä tieteellisiä käytäntöjä ovat sitä, että tutkimus tehdään huolellisesti, tarkasti, rehellisesti sekä avoimesti. Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti myös tutkimuksen tuloksen uskottavuus sekä varmistetaan että tarkastetaan eettisen toimintatavan mukaisesti. (Arene Ry, 2018.) Etsimme tietoa huolellisesti, etsien tietoa luotettavista teorialähteistä.

Eettisiin toimintatapoihin kuuluu huolellisuus, rehellisyys ja tarkkuus tietoa etsiessä. Teorialähteet tulee perustua luotettaviin tietolähteisiin, ei omiin mielipiteisiin. Lähteinä ei käytetä omia mielipidekirjoituksia, blogikirjoituksia eikä muita henkilökohtaisiin mielipiteisiin perustuvia artikkeleita. (Tenk, 2023.)

Kuvailevan kirjallisuuskatsauksen käyttö edellyttää sitä, että tutkijat ymmärtävät kirjallisuuskatsauksen eri vaiheet ja osaavat sen koko prosessin. Prosessin tunteminen helpottaa tutkijoita heidän etenemisessään kohti tulosten tarkastelua. Eettiset kysymykset ja tutkimusetiikan noudattaminen ohjaavat tutkijoita prosessin etenemisessä. Luotettavuuteen vaikuttaa se, että tutkijat valitsevat aineiston niin että se vastaa tutkimuskysymykseen ja valittuihin sisäänottokriteereihin nojaten. (Kangasniemi ym. 2013, 294–295.) Tutkimuksen luotettavuutta arvioidaan tutkittavan tiedon pysyvyydellä, luotettavuudella sekä sovellettavuudella. Pohdimme ja tarkastelimme tutkimuksien luotettavuutta, tulosten uskottavuutta ja noudatimme hyvää tieteellistä käytäntöä sekä käytimme opinnäytetyössämme ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa.

Teimme opinnäytetyötämme varten kirjallisen sopimuksen Lapin ammattikorkeakoulun edustajien ja ohjaavan opettajan kanssa. Emme tarvinneet eettisen toimintakunnan lupaa koska käsitelimme jo analysoitua olemassa olevaa tutkittua tietoa. Emme käsitelleet opinnäytetyössämme yksittäisiä henkilöitä, vaan kysei-

set tiedot hankittiin eri kirjallisuutta apuna käyttäen. Tämän vuoksi opinnäytetyöhömmme ei liittynyt yksittäiseen tutkimushenkilöön liittyvää eettistä haastetta tai ongelmaa.

6 TULOKSET

6.1 Artikkeleiden kokonaisuuden synteesi

Valittu aineistomme koostui kahdesta englannin kielen artikkelista sekä tutkimuksesta. Sekä seitsemästä suomenkielisestä tutkimuksesta ja artikkelista. Teimme hakuja hakukoneella Medic, Cinahl ja terveyskirjasto Duodecimin kautta sisäänotto kriteereiden mukaisesti. Etsimme artikkeleita tutkimuskysymyksiin, Miten nuoret kokevat seksuaalisuuden kehittymisen? Miten seksuaalisuuden kehittymiseen vaikuttaa nuoren elinympäristö? Ja miten seksuaalikasvatus vaikuttaa nuoren kehityksessä?

6.2 Nuorten kokemukset seksuaalisuuden kehittämisessä

Nuoruus on identiteetin kehittymisen kannalta aktiivista aikaa. Nuoruuden aikainen identiteetin kehitysalueisiin kuuluu tärkeänä osana seksuaalinen identiteetti ja sukupuoli-identiteetin kokemus. Nuoret tarvitsevat hyväksymistä kehityksensä kaikissa vaiheissa. Sukupuoli- ja seksuaali-identiteetti ovat monimuotoisia, ja ne ilmenevät monella tapaa. Nuori voi samaistua täysin syntymäsuokupuoleensa tai hän voi kokea olevansa erisuokupuolta kuin syntymäsuokupuolensa. Tämä erilaisuuden tunteminen voi olla väliaikaista tai pysyvää, mutta nuorta on tuettava siinä mitä hän tuntee. Seksuaaliseen identiteettiin kuuluu tunnistetut seksuaaliset tarpeet, seksuaaliset arvot, seksuaalinen toimintaan liittyvät mieltymykset ja ilmaisun tavat, seksuaalinen suuntautuminen ja kumppaniin liittyvät seksuaaliset mieltymykset. (Santalahti, 2024b)

Seksuaalinen ja sukupuoli-identiteetti kehittyvät nuorella yksilöllisesti, sekä mitkä asiat vaikuttavat siihen, miten nuoret kokevat seksuaalisuuden. Nuoret kokevat hyvin eri tavalla asioita mitä aikuiset. Toisaalta taas nuoret peilaavat aikuisista. Esimerkiksi se millaisia seksuaalisuuden ja sukupuolen identiteetin malleja nuoret näkevät kotona vaikuttavat heidän seksuaalisuutensa kehittymiseen sekä identiteetin muodostumiseen. (Santalahti, 2024b)

Sukupuolesta ja seksuaalisuuden suuntautumisesta oletetaan usein. Esimerkiksi oletetaan poikien ja tyttöjen haluavan erilaisia asioita, mm. pojat tykkäävät autoista ja tytöt nukeista. Lapsi ja nuori tarvitsee tilaa omanlaiselleen ilmaisulle ja haluaa tehdä mieluisia asioita rajoittumatta esimerkiksi sukupuolelle tyypillisinä pidettyihin asioihin. Lapsen ja nuorten omaa kokemusta sukupuolesta pitää arvostaa. Samoin murrosikäisen oletetaan olevan kiinnostunut seurustelusta sekä ehkä seksistäkin ja yleensä arvellaan ihastuksen suuntautuvan vastakkaisen sukupuoleen. Kuitenkaan kaikkia ei seksi tai seurustelu ei lainkaan kiinnosta. Viidestä kymmeneen prosenttiin nuorista suuntautuu ei-heteroseksuaalisesti, eikä seksuaalisen suuntautumisen perusteella voida olettaa ihmisestä mitään. Oletamalla nuori saattaa masentua, ahdistua ja piilottaa osan identiteetistään läheisiltään ja jäädä ilman tukea. (Bildjuschkin, 2022.)

Santalahden (2024) tutkimuksen mukaan nuori voi samaistua täysin syntymäsukupuoleensa tai olla samaistumattakin. Hänen mukaansa he myös kokevat eri tavalla asioita kuin aikuiset. Seksuaalisuuteen vaikuttavat myös monet eri tekijät, kuten ympäristö, perhe, kaverit ja kulttuuri. Hänen mielestään suuntautumisessa on kyse siitä, miten ihminen tuntee vetovoimaa eroottisesti tai emotionaalisesti toisia kohtaan. Kun taas Bildjuschkin (2022) mukaan nuoren omaa kokemusta sukupuolesta tulee arvostaa ja nuorelle on hyvä antaa tilaa omanlaiselle seksuaalisuuden ilmaisulle. Murrosikäisen oletetaan olevan kiinnostunut seurustelemaan vastakkaisen sukupuolen kanssa. Hänen mukaansa kaikkia ei seksi tai seurustelu kiinnosta lainkaan.

Seksuaalisuus kuuluu jokaiselle ja ihminen kehittyy seksuaalisesti läpi koko ikänsä. Siihen vaikuttavat monet eri tekijät kuten ympäristö, perhe ja kaverit. Kulttuuri vaikuttaa seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen eri rooleihin. Seksuaalinen mielenkiinto, halu ja suuntautuminen voivat muuttua itsevarmuuden, iän sekä elämäkokemuksen myötä. Seksuaalisessa suuntautumisessa on kyse siitä, miten ihminen tuntee vetovoimaa eroottisesti ja/ tai emotionaalisesti. Sukupuolen moninaisuudella viitataan siihen, että sukupuoli on moninainen ilmiö, jota ei voi palauttaa kahteen toisilleen vastakkaiseen ja toisistaan selvästi erottuvaan sukupuoleen. Jokainen voi itse määrittää tai jättää määrittämättä oman seksuaa-

lisen identiteetin. Seksuaalisuuden käsitteet ovat muuttunut paljon vuosien saatossa ja koko ajan tulee edelleen lisää tietoa eri seksuaalisuuksien muodoista. (Santalahti, 2024b)

On havaittu, että nuori saattaa jo varhaisessa vaiheessa miettiä omaa seksuaalisuutta ja vertaa itseään toisiin samanikäisiin. Nuoret kokevatkin sukupuoli-ahdistusta asiaan liittyen paljon ja se aiheuttaa monesti masennusta ja mielenterveyshäiriöitä. Koltainkohtelut ovat lisänneet näitä oireita esim. koulukiusaaminen, vanhempien hyväksyttämättömyyksiä. Media on myös nykyaikana isona osana nuorten elämässä, joka ei ole aina hyvä asia. Sieltä tulee paljon myös kielteistä materiaalia ja viestiä, jotka voivat pahentaa nuoren mielentilaa. Nuoret tarvitsevatkin tällaisessa tilassa monesti psykoterapeuttista hoitoa. Tuki ammattilaisilta ja läheisiltä ihmisiltä onkin äärettömän tärkeää nuoren kannalta. (Kaltiala, Karvonen, Heino & Työläjäarvi, 2023.)

Artikkelista ilmeni, että seksuaalista suuntautumista ei pidä tulkita vain homo, hetero tai biseksuaali kategoriana. Vaan sitä täytyy miettiä laajemmin niin ettei ole erillisiä ryhmiä vaan voivat olla osin päällekkäisiä. Se, miten seksuaalinen suuntautuminen vaikuttaa ihmisen henkiseen, fyysiseen, seksuaaliseen tai romanttiseen ilmaisuun näkyy ihmisen persoonallisissa piirteissä. Se, että onko ihastuminen ja romanttisen suuntautuminen päällekkäinen, identtinen vai erillään seksuaalisesta suuntautumisesta voidaan käydä jatkuvaa keskustelua. Seksuaalisuuden suuntautuminen perustuu usein seksuaaliseen vetovoimaan. Seksuaalisuuden suuntautuminen voidaan määritellä usein vetovoimaksi samaa sukupuolta kohtaan tai toista sukupuolta kohtaan. (Savin-Williams, 2016.)

Kaltiala ym. (2023) mukaan nuoret kokevat sukupuoli-ahdistusta ja se aiheuttaa mielenterveyshäiriötä ja masentuneisuutta. Hänen mukaansa koulukiusaaminen ja vanhempien hyväksymättömyys ovat lisänneet koltainkohteluita, jotka ovat aiheuttaneet mielenterveysoireita. Kun taas Savin-Williams (2016) mukaan se miten seksuaalisuuden suuntautuminen vaikuttaa ihmisen henkiseen, fyysiseen, seksuaaliseen tai romanttiseen ilmaisuun, näkyy nuoren persoonallisissa piirteissä. Hänen mukaansa seksuaalisesta suuntautumisesta voidaan käydä jatkuvaa keskustelua, onko se ihastumista, romanttista suuntautumista vai identiteetin muodostumista päällekkäin.

6.3 Seksuaalisuuden kehittymiseen vaikuttavat nuorten elinympäristöt

Nuoret uskaltavat nykyään ilmaista aiemmin ja helpommin omaa seksuaalisuuden suuntautumista, kun tietoa on tullut enemmän. Hoitohenkilökunnan, koulun sekä vanhempien tietoisuus asiasta on kasvanut ja nuoret tuntevat, että on helppompaa puhua asiasta, kun ei tarvitse kaikkea selittää ja nuoret tuntevat myös, että asioista puhutaan enemmän ja sitä ei luokitella enää tabuksi yhteiskunnassa ja tätä kautta se on myös hyväksytympää kuin aikaisemmin on ollut. Kuitenkin vielä on nuorilla tutkimusten mukaan seksuaalivähemmistöön kuulumisen aiheuttama masennusta ja eriarvoisuuden tuntemista. Tähän tarvitseekin nuori tukea läheisiltään ja ammattilaisilta. Tuen saannissa on eroavaisuuksia asuin sijainnin puolesta. On myös havaittu, että kulttuuritaustalla on myös vaikutusta. (Lehtonen, Sares-Jäske & Jehkoi, 2024.)

Seksuaalisuuteen vaikuttavat nuorten oma yksilöllinen seksuaalisuuden kehittyminen mutta myös ympäristöllä on suuri vaikutus siihen. Seksuaalisuuden kehittymiseen liittyy oman seksuaali-identiteetin luominen sekä oman yksilöllisen seksuaalisuuden portaiden läpikäyminen omassa tahdissaan. Omaan seksuaalisuuteen vaikuttavat nuorilla myös isosti kaveripiiri sekä median luoma kuva eri seksuaalisuuksista ja sen monimuotoisuudesta. (Kuortti & Halonen, 2018.)

Sukupuolisuudeltaan tai seksuaalisuudeltaan poikkeavat nuoret kokevat usein sosiaalisia tai terveydellisiä vastoinkäymisiä. Olisi tärkeää oppia ymmärtämään monimuotoisia vähemmistöryhmiä ja osata tukea heidän hyvinvointiaan ja terveyttään. Tutkimuksessa oli todettu, ettei erilaisia mittareita kannata käyttää kirjoittaessa sukupuolisuutta vaan kysyä nuorilta suoraan, näin saa oikeamman vastauksen. Sukupuolen ja seksuaalisuuden mukaan erilaisten väestöryhmien kuvaamiseen käytetty kieli muuttuu jatkuvasti. Aiemmin aihetta tutkittaessa on löydetty myös yhteys aikuisuuden ja keskiaikuisuuden samaa sukupuolta olevien käyttäytymisen ja vetovoiman välillä. Aikaisemmassa tutkimuksessa löydettiin yhteys keskilapsuuden ja aikuisen, samaa sukupuolta olevien seksuaalisen identiteetin, vetovoiman ja käyttäytymisen välillä. Assosiaatioista huolimatta niitä ei tule käyttää seksuaalisen suuntautumisen päättelemiseen. Tulisi kehittää tarkempia

tutkimuksia missä asiasta kysytään suoraan lapsilta ja nuorilta. Tutkimuksessa oli myös havaittu, että nuoret olivat saaneet kielteistä palautetta koululta ja vanhemmilta epäasiallisesta käytöksestä samaa sukupuolta olevaa kaveria kohtaan ja vanhemmat hyväksyivät tämän harvemmin kuin nuoren kaverit. Vanhempien ilmoittamassa epäasiallisessa käyttäytymisessä ilmoitettiin enemmän lapsuusikäisiä kuin nuoria. Myös vanhempien ilmoittamat epäasialliset käyttäytymiset olivat enemmän poikien välisiä kuin tyttöjen. Tutkimuksesta kävi myös ilmi, että lapset ovat vahvasti tietoisia seksuaalisuuden moninaisuudesta jo kolmivuotiaasta lähtien. Se, että vaikuttaako sukupuolisuuden poikkeavuus lapsuudessa tai nuoruudessa seksuaaliseen suuntautumiseen on tultu tulokseen, että sukupuolten monimuotoisuuden mittaamiseen lapsuudessa, eivät heijasta sukupuoli-identiteettiä. (Marino, Lin & Davies, 2023.)

Lehtonen ym. (2023) mukaan nuoret uskaltavat ilmaista aiempaa helpommin omaa seksuaalisuuttaan, kun heille on tullut lisää tietoa asioista. Nuorilla on myös heidän mukaansa helpompi puhua hoitohenkilökunnalle, kun heidän ei tarvitse kaikkea selittää heille. Heidän mukaansa seksuaalivähemmistöön kuuluvilla nuorilla on kuitenkin eriarvoisuuden tuntemista ja masennusta. Kuortti ym. (2018) mukaan ympäristöllä on seksuaalisuuden kehittymiseen suuri vaikutus. Myös medialla ja nuorten kaveripiirillä on iso merkitys siinä millaiseksi nuori, kokee oman seksuaalisuuden kuvansa. Kun taas Marino ym. (2023) mukaan lapset ovat tietoisia omasta seksuaalisuuden moninaisuudesta jo leikki-ikäisestä lähtien mutta se heidän mukaansa silti määrittelee sukupuoli-identiteettiä.

6.4 Seksuaali-kasvatuksen vaikutus nuoren kehityksessä

Tutkimuksesta ilmeni, että opiskelijat kokivat yläkoulun hoitajan sitoumuksen heikoksi seksuaalisuuteensa ja sukupuoli-identiteettiinsä liittyvissä ongelmissa. Opiskelijat kokivat, että henkilökunta koulussa tarvitsee lisää tietämystä seksuaalisuuden moninaisuudesta ja sen ymmärtämisessä, että pystyvät tukemaan nuoria. Nuoret voivat kokea terveyteen liittyviä ongelmia, jotka aiheutuvat sukupuolen moninaisuudesta esim. masennusta, joka johtuu oman kehonkuvan hyväksymisestä. Nuoruus voi olla haastavaa aikaa opiskelijoille he kokevat stressiä, syrjäytymistä sekä kiusaamista sukupuoli identiteettinsä takia. He kokivat, ettei

keskustelu ollut aina luontevaa koulun terveydenhoitaja kanssa, kun kyse oli seksuaalisuudesta. Syrjivät ja tuomitsevat asenteet huolestuttavat myös nuoria. (Laiti, Parisod & Salanterä, 2020.)

Laiti ym. (2020) mukaan henkilökunta kouluissa tarvitsisi lisää ymmärrystä ja tietämystä seksuaalisuuden moninaisuudesta, jotta he pystyisivät tukemaan nuoria asiaan liittyen. Nuoruus on heidän mukaansa haastavaa jo muutoinkin opiskelijoille. Bildjuschkin (2022) mukaan nuoret kokevat, etteivät saa riittävästi tukea kouluissa ja että henkilökunta tarvitsisi lisää tietämystä seksuaalisuuden moninaisuudesta ja sen ymmärtämisestä ollakseen nuorille tukena.

Seksuaalikasvatuksen ilmapiiriä luodaan paljon ennen kuin lasta edes suunnitellaan. Vanhempien tulee yhdessä miettiä, miten kehollisuuteen, seksuaalisuuteen ja erilaisten tunteiden näyttämiseen suhtaudutaan. Seksuaalisuudesta ja sukupuolesta puhuminen ja arvojen pohtiminen perheen sisällä lisäävät perheenjäsenten välillä luottamusta, hyvää oloa, ymmärrystä ja parantavat vuorovaikutusta. (Bildjuschkin, 2022.)

Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia. Seksuaalikasvatusta ja seksuaaliterveyttä edistävää neuvontaa saa Suomessa kouluissa sekä terveystarkastusten yhteydessä. Seksuaalinen hyvinvointi kuuluu ihmisten perusoikeuksiin ja seksuaalisuuden puheeksi otto kuuluu terveydenhuolto alan ammatilliseen opetukseenkin. Seksuaalikasvatuksen on tarkoitus opettaa lapsia ja nuoria käsittelemään ja puhumaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioistaan ikätason mukaisesti. (Bildjuschkin, 2022.)

7 POHDINTA

7.1 Tulosten pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää 12–17-vuotiaiden nuorten, kokemuksia seksuaalisuudesta. Tavoitteena oli lisätä tietoutta ihmisten seksuaalisuuden monimuotoisuuksista ja vastata tutkimuskysymyksiin, Miten nuoret kokevat seksuaalisuuden kehittymisen? Miten seksuaalisuuden kehittymiseen vaikuttaa nuoren elinympäristö? Ja miten seksuaalikasvatus vaikuttaa nuoren kehityksessä? Keskeisimpinä tuloksina opinnäytetyössämme oli se, että nuoret uskaltavat nykypäivänä olla seksuaalisesti juuri sitä mitä he kokevat. Mutta pelko torjuttuksi tulemisesta omaan seksuaalisuuden suuntautumisen vuoksi on läsnä. Nuoret kokevat myös, etteivät saa riittävästi tukea kouluissa ja että henkilökunta tarvitsisi lisää tietämystä seksuaalisuuden moninaisuudesta ja sen ymmärtämisestä. Tiedon kasvaessa, kuitenkin ihmisten asenteet ja suhtautuminen seksuaalisuuden moninaisuuteen on muuttunut ja sitä on helpompi käsitellä sekä seksuaalivähemmistöön kuulumisen voi aiheuttaa nuorilla masennusta ja eriarvoisuuden tuntemista. Tähän tarvitseekin nuori tukea läheisiltään ja ammattilaisilta.

Suomessa on hyvä kouluterveydenhuolto ja koululuokkiin sidotetut terveystarvikset, joissa nuoret saavat keskustella myös seksuaalisuuteen liittyvistä asioistaan. Myös puheeksi oton malli on käytössä terveydenhuollossa joka omalta osaltaan helpottaa työntekijän hienotunteisuutta nuoren kanssa keskustellessaan. Seksuaalikasvatuksen tarkoitus onkin kouluissa opettaa lapsia ja nuoria puhumaan seksuaalisuuteen liittyviä asioita ja keskustelemaan niistä ikätasonsa mukaisesti. Olisi hyvä, että kouluissa kiinnitettäisiin huomioita henkilökunnan tieto taitoon keskustella nuoren kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. (Laiti ym. 2020.)

Seksuaalisuuden kehittyminen on yksilöllistä ja se muovautuu jokaisella oman kehityskaarensa mukaisesti. Ei ole yhtä oikeaa tapaa olla eikä näin ollen yhtä oikeaa kaavaa seksuaalisuuden kehittymiselle. Jokainen nuori kulkee omaa polkuaan. Se, miten oman seksuaalisuuden kehittymisen nuori kokee, on siis hyvinkin yksilöllinen ja kulkee ikään kuin omaa polkuaan. Seksuaalisuuden kehitty-

seen vaikuttaa myös nuoren oma minäkäsitys ja sopeutuminen omaan muuttuneeseen kehonkuvaansa mitä murrosikä on omalle keholle muutoksia tuonut. (Kuortti ym. 2018.)

Suomessa saa siis yleisesti olla seksuaalisuudeltaan sitä mitä itse haluaa. Pääsääntöisesti täällä ei tule seksuaalisuuden suuntautumisen perusteella syrjityksi. Suomessa ihmiset nähdään tasa- arvoisena ja ihmisoikeudet toteutuvat myös valtion tasolla. Se, mikä meillä kulttuurisesti on Suomessa hyväksyttyä voi toisessa kulttuurissa olla jopa kuoleman tuomio. Ei siis ole ihmekään, jos seksuaalisuuden suuntautumistaan ei aina uskalla kertoa edes läheisillekään. (Santalahti, 2024b)

Seksuaalisuuden moninaisuuden eri käsitteissä on tapahtunut historiallinen muutos. Aiemmin oli epämääräisiä käsitteitä kuten transseksuaaliset ja hermafrodiittiset. Nykyisin puhutaan transsukupuolisuudesta ja intersukupuolisuudesta. Seksuaalisuus pitää nykyään sisällään paljon eri variaatioita ja sen moninaisuus on enemmän ja enemmän hyväksyttävää nykymaailmassa. (Keskinen, Näre & Tuori 2015.)

Sukupuolten väliseen tasa-arvoon liittyen löytyy yhteiskuntamme käsitys sukupuolen välisestä tasa-arvosta, sukupuolen välisistä suhteista sekä seksuaalisuutemme vapaudesta. Suomessa on hyväksyttävämpää olla seksuaalisesti se mitä kukin haluaa olla. Itse tasa-arvo nähdään kuitenkin vielä nykypäivänäkin sukupuolen välisenä tasa-arvona, vaikka se on nykyään paljon myös muuta tasa-arvoa. Monikulttuurisuus tuo omat haasteensa sukupuolisuuden moninaisuuteen ja se mikä kussakin kulttuurissa on hyväksyttävää. (Laiti ym. 2020)

7.2 Oman oppimisen pohdinta

Tutkimusprosessi oli kokonaisuudessaan mielestämme mielenkiintoinen, mutta välillä aika raskas. Yllätyimme, kuinka paljon menee aikaa käydessämme hakusanoja ja materiaalia läpi. Myös ajankäyttö toi omat haasteensa, kun jokainen teimme kolmivuoro työn ohessa opinnäytetyötä. Yhteisten tapaamisien sopiminen oli välillä aika vaikeaa ja haasteellista sekä myös se, että kukaan meistä ei ollut aikaisemmin tehnyt opinnäytetyötä. Ammatillinen kehitys ja kasvu näkyi

työmme edetessä koordinoinnissa, suunnitelmallisuudessa sekä erilaisten prosessien hallinnassa. Opimme paljon prosessin aikana itsestämme sekä toisistamme.

Sairaanhoitajana tarvitsemme myös työssämme paineensietokykyä, tiedonhankinta osaamista sekä tiedon hyödyntämistä mitä opinnäytetyön teko kasvatti ja opetti. Tämä prosessi avasi silmiämme mahdollisten uusien tutkimusten tekemiselle ja niiden tekemiseen taito olisi jo ihan erilaista, kun tätä työtä aloittaessamme.

Jatkokehittämisen ideana heräsi ajatus opinnäytetyön loppupuolella siitä, että nuorille voisi tehdä kyselylomakkeen seksuaalisuuden kokemukseen liittyen, mihin voisivat vastata sitten anonymisti. Kyselylomakkeen avulla voitaisiin saada paremmin tietoa nuorten henkilökohtaisista seksuaaliuuden kokemuksista ja ajatuksista siihen liittyen.

Opinnäytetyötä tehdessämme myös omaa vanhemmuutta ja seksuaalikasvatusta mielti erinäkökulmasta. Seksuaalisuuteen liittyy paljon erinäkökulmia, joista kaikkia ei ole osannut edes ajatella omassa arjessaan niin töissä kuin kotona.

LÄHTEET:

Arene Ry. 2018. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 15.3.2024. <https://arene.fi/julkaisut/raportit/opinnaytetoiden-eettiset-suositukset/>

Bildjuschkina, K. 2022. Lääkärikirja Duodecim. Tietoa potilaalle: Lasten ja nuorten seksuaalikasvatus vanhemmuuden näkökulmasta. Viitattu 18.8.2024 <https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/dlk00956/search/nuoret%20ja%20seksuaalisuus?db=207>

Cacciatore, R. & Korteniemi-Poikela, E. 2010. Portaita pitkin. Lapsen ja nuoren seksuaalisuuden kehittyminen. Helsinki:Wsoy.

Duodecim Terveyskirjasto. 2016. Heteroseksuaalinen Lääketieteen sanasto. Viitattu 2.4.2024 <https://www.terveyskirjasto.fi/ltt01136>

Iivanainen A, Jauhiainen M & Pikkarainen P, 2006. Sairauksien hoitaminen. Helsinki: Tammi.

Kangasniemi, M., Utriainen, K., Ahonen, S.-M., Pietilä, A.-M. & Jääskeläinen P. 2013 Hoitotiede. Vol. 25. Iss. 4. Kuvaileva kirjallisuuskatsaus: eteneminen tutkimuskysymyksestä jäsenettyyn tietoon. Viitattu 15.3.2024 <https://www.proquest.com/docview/1469873650?sourcetype=Scholarly%20Journals>

Keskinen, S., Näre, L. & Tuori, S. 2015. Valkoisuusnormi, rodullistamisen kritiikki ja sukupuoli. Sukupuolen tutkimus 28 (4), 2–5. Viitattu 8.8.2024 <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/98637a3e-92af-4473-972b-bd3d1320cd45/content>

Kosunen, E., Cacciatore, R. & Hervonen, A. 2003 Duodecim lehti. Lääketieteellinen Aikakauskirja. Seksuaalisuus elämänkaareissa. Viitattu 14.3.2024 <https://www.duodecimlehti.fi/duo93407>

Kuortti, M., Halonen M. 2018. Duodecim lehti. Miten nuorten seksuaaliterveyttä edistetään tehokkaimmin? Viitattu 15.8.2024 <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo14270.pdf>

Laiti, M., Parisod, H. & Salanterä, S. 2020. Sage Journals. Volume 37, Issue 6. LGBTQ+ Students' Experiences of Junior High School Nursing in Finland: A Qualitative Study. Viitattu 6.9.2024. <https://journals-sagepub-com.ez.lapinamk.fi/doi/10.1177/1059840520910796>

Lehtonen, J., Sares-Jäske, L. & Jehkoi, A. 2024. Duodecim lehti 140: 1111–4, pääkirjoitus. Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten voimavarana arvostavat ihmissuhteet: Terveystuella tärkeä osa nuorten tukemisessa. Viitattu 6.7.2024 <https://www.duodecimlehti.fi/xmedia/duo/duo18313.pdf>

Marino, J., Lin, A. & Davies, C. *Jama Network* 2023;117(11): 1176–1186. Childhood and Adolescence Gender Role Nonconformity and Gender and Sexuality Diversity in Young Adulthood. Viitattu 7.9.2024
doi:10.1001/jamapediatrics.2023.3873
<https://jamanetwork.com/journals/jamapediatrics/fullarticle/2809612>

Marjamaa, M.& Sinisalo, R. 2022. Kreodi. Ohjauksen ja oppimisen teemanumero. Viitattu 22.2.2024 <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2022060343112>

Mielenterveystalo. 2024. Omaha-ohjelma. Sukupuoli-identiteetin jäsentämisen omahoito-ohjelma. Mitä sukupuolen moninaisuus tarkoittaa. Viitattu 14.3.2024. <https://www.mielenterveystalo.fi/fi/omahoito/sukupuoli-identiteetin-jasentamisen-omahoito-ohjelma/mita-sukupuolen-moninaisuus>

MLL 2023. Nuortennetti. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 14.3.2024
<https://www.nuortennetti.fi/seksuaalisuus/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus/>

Santalahti, T. 2018. Terveyskirjasto. Opettajan opas. Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus. Viitattu 22.2.2024.
<https://www.terveyskirjasto.fi/oos00003#s2>

Santalahti, T. 2024a. Tietoa potilaalle: Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 3.4.2024
<https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/dlk01397/search/nuoret%20ja%20seksuaalisuus>

Santalahti, T. 2024b. Tietoa potilaalle: Sukupuoli-identiteetin ja seksuaalisen identiteetin muodostuminen. Lääkärikirja Duodecim. Viitattu 8.8.2024.
<https://www.terveysportti.fi/apps/dtk/shk/article/dlk01304/search/nuoret%20ja%20seksuaalisuus?db=207>

Savin-Williams, R. 2016. Association for psychological science APS. Volume 17, Issue 2. Sexual Orientation: Categories or Continuum? Commentary on Bailey et al. Viitattu 6.9.2024 <https://journals-sagepub-com.ez.lapinamk.fi/doi/10.1177/1529100616637618?icid=int.sj-full-text.similar-articles.2>

Seta. Seksuaalinen suuntautuminen. Viitattu 2.4.2024.
<https://seta.fi/sateenkaaritieto/seksuaalinen-suuntautuminen/>

Stolt, M., Axelin, A. & Suhonen, R. 2016. Kirjallisuuskatsausohoitotieteessä. Turun yliopisto.

Terveyskylä. 2021. Tietoa seksuaalisuudesta. Viitattu 12.3.2024.
<https://www.terveyskyla.fi/naistalo/seksuaaliterveys/seksuaalisuus-el%C3%A4m%C3%A4nkaaressa/seksuaalisuus/tietoa-seksuaalisuudesta>

THL 2023. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Tasa-arvo sanasto. Viitattu 2.4.2024. <https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/tasa-arvosanasto>

THL 2024. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Seksuaalioikeudet Suomessa. Viitattu 15.8.2024. <https://thl.fi/aiheet/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/maahanmuutto-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-seksuaali-ja-lisaantymisterveys/seksuaalioikeudet-suomessa#:~:text=Jokaisella%20ihmisell%C3%A4%20on%20oikeus%20p%C3%A4%C3%A4tt%C3%A4%C3%A4,sukupuolen%20tai%20seksuaalisen%20suuntautumisen%20perusteella.>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. TENK. 2023 Hyvät tieteellinen käytäntö. Viitattu 15.3.2024 <https://tenk.fi/fi/tiedetilppi/hyva-tieteellinen-kaytanta-htk>

Vesterinen, V-M. 2023. Turun yliopisto. Kehittämiskeskus Opinkirjo. Tiedelukutaito. Tutkimusmenetelmät ja -aineisto. Viitattu 15.3.2024 <https://tiedelukutaito.mooc.fi/part-3/2-tutkimuskysymyksen-valinta>

Väestöliitto. 2024. Lapsen seksuaalinen kehitys. Viitattu 7.2.2024 <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lasten-kehotunnekasvatus/keho-ja-tunteet/lapsen-seksuaalisuus/>

Väisälä, L. 2022. Lääkärikirja Duodecim. Seksuaalihäiriöt. Viitattu 9.4.2024 <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00496>

LIITE 1.

Tutkimukseen valittu alkuperäisaineisto

Liite 1 (2)

Tutkimuksen tekijät, julkaisuvuosi ja -maa, tutkimus	Tarkoitus / Tavoite	Tutkimusmenetelmä	Aineisto	Keskeiset tulokset
Bildjuschkin, K., 2022, Suomi Lasten ja nuorten seksuaalikasvatus vanhemmuuden näkökulmasta	Tietoa Potilaalle, Seksuaalikasvatuksen tueksi	Kätilön katsaus-artikkeli	Kirjallisuus, kokemusperäinen ja tietoperusta	Lasten seksuaalioikeus on saada tietoa ja opetusta. Aikuisen asenne sekä arvot
Kuortti, M. & Halonen M., 2018, Suomi Miten nuorten seksuaaliterveyttä edistetään tehokkaimmin?	Tietoa, taitoa, arvoja ja asenteita	Nuorisolääketieteen katsaus	Kirjallisuus, kokemusperäinen ja tietoperusta	Nuoren oikeus parhaaseen mahdolliseen seksuaaliterveyteen.
Santalahti, T., 2024, Suomi Sukupuoli-identiteetin ja seksuaalisen identiteetin muodostuminen.	Tietoa potilaalle	Kliinisen seksologin ja psykoterapeutin katsausartikkeli	Kirjallisuus, kokemusperäinen ja tietoperusta	Lapsen ja nuoren identiteetin muodostuminen
Santalahti, T., 2024, Suomi Seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuolen moninaisuus	Tieto potilaalle ja vanhemmille	Kliinisen seksologin ja psykoterapeutin katsausartikkeli	Kirjallisuus, kokemusperäinen ja tietoperusta	Sukupuoli on moninainen ilmiö. Seksuaali- ja sukupuoli-identiteetin jäsentymättömyys.
Lehtonen, J., Sares-Jäske, L. & Jehkoi, A. 2024, Suomi Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten voimavarana arvostavat ihmissuhteet: terveydenhuollolla tärkeä osa nuorten tukemisessa	Terveyden huollon ammattilaisille tietoa trans-nuorten kohtaamisesta	Duodecim lehden pääkirjoitus.	Kirjallisuus. Yhdenvertaisuusyksikkö, THL, kasvatussociologian dosentin, erikoistutkijan ja kätilön kokemus sekä tietopohja	Vähemmistö nuorisohuomioiduksi terveydenhoito alalla.
Kaltiala, R., Karvonen, M., Heino, E. & Työlä-järvi, M. 2023, Suomi	Nuorten mielenterveys katsaus	Duodecim lehden kirjoitus.	Kirjallisuus. Nuorisopsykiatrian professorin, väitöskirja tutkijoiden ja osastonylilääkäriin	Sukupuoliahdistus ja mielenterveys

Sukupuoliahdistus, transgender-identiteetti ja mielenterveys nuoruusiässä			kokemus sekä tietopohja	
Marino, J., Lin, A. & Davies, C. 2023, USA Childhood and Adolescence Gender Role Nonconformity and Gender and Sexuality Diversity in Young Adulthood	Ymmärtää Monimuotoisia vähemmistöryhmiä ja osata tukea heidän hyvinvointiaan	Kohortti tutkimus (the Raine Study)	Kirjallisuus ja kohorttitutkimukseen osallistujat	sukupuoliroolien poikkeavuutta teini-iässä, opettajan, vanhemman ja itseraportin mukaan, liittyivät merkittävästi monimuotoiseen seksuaaliseen suuntautumiseen nuorena aikuisena.
Savin-Williams R. 2016 Sexual Orientation: Categories or Continuum? Commentary on Bailey et al. (2016)	Yleiskatsaus	Katsausartikkeli	Kirjallisuus	antaa ajantasainen tiivistelmä seksuaaliseen suuntautumiseen liittyvistä tieteellisistä tuloksista
Laiti, M., Parisod, H. & Salanterä, S. 2020 Suomi. LGBTQ+ Students' Experiences of Junior High School Nursing in Finland: A Qualitative Study	Kouluterveydenhuollon kohtaaminen LGBTQ+ nuoret	Kvalitatiivinen tutkimus	Kirjallisuus, sekä tutkimukseen osallistuvat nuoret.	Yliopiston sairaanhoidajan sitoutuminen; sekalainen tai epätydyttävä kokemus sekä LGBTQ+-opiskelijoiden tarpeet monimuotoisuutta vahvistavaan lukion hoitotyön tarpeisiin